

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע
מתורת
הוד ב"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ד / גליון קמה
ערש"ק פרשת ראה ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ראה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קמה), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור חילוק הלשון בין רש"י בפרשתנו ובפר' ואתחנן בנוגע לאיסור בל תוסיף; הסברה נפלאה בב' אופנים בבל תוסיף, וכיצד נרמז זה בדקדוק לשונו דרש"י.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ט עמ' 53)

יינה של תורה

בכתוב "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך... ואמרת אכלה בשר כי תאווה נפשך כו'", נאמרו ב' פירושים אי קאי על הכניסה לארץ, או על "רחבת ידיים ועושר"; התאמת ב' הפירושים והסברתם ע"פ פנימיות הדברים.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ד עמ' 1108 ואילך)

חידושי סוגיות

בהא דמחויב ליתן צדקה בסבר פנים יפות – ידייק בסדר ההלכות ברמב"ם, דס"ל דאינו מגדר הנתינה עצמה / יקשה בהא דשינה רש"י מדרשת רז"ל עה"פ "פתוח תפתח" / יסיק דלפירוש רש"י שפירש הכתובים כפשוטם, הכתוב ד"פתוח תפתח" מיירי באיכות ואופן הנתינה דהויא מגוף גדר המצוה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לד עמ' 82 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע – בענין "מה' מצעדי גבר כוננו", בכל מקום שאדם נמצא הוא בשליחותו של מקום.

(אגרות קודש חלק יא עמ' שכט)

מקרא אני דורש

ב' פרטים באיסור ד"לא תוסף עליו"

ביאור חילוק הלשון בין רש"י בפרשתנו ובפר' ואתחנן בנוגע לאיסור בל תוסף;
הסברה נפלאה בב' אופנים בבל תוסף, וכיצד נרמז זה בדקדוק לשונו דרש"י

א. בפרשתנו (יג, א): "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו". ופירש רש"י: "לא תוסף עליו – חמשה טוטפות בתפילין, חמשה מינין בלולב, ארבע ברכות בברכת כהנים".

וכבר העירו במפרשים, שכעין זה כבר פירש רש"י לעיל פ' ואתחנן (ד, א): "לא תוסיפו – כגון חמש פרשיות בתפילין, חמשת מינין בלולב, וחמש ציציות". וצריך ביאור בכפל הדברים ובעיקר בשינויים:

א) בפ' ואתחנן כתב רש"י "חמש פרשיות בתפילין", ואילו כאן כתב "חמשה טוטפות בתפילין".

ב) בפ' ואתחנן הביא רש"י "חמש ציציות", ואילו כאן "ארבע ברכות בברכת כהנים".

ב. ויש לומר בזה:

מ"לא תוסיפו" שנאמר בפעם הראשונה, בפ' ואתחנן, למדים רק שאסור להוסיף ענין שאינו שייך להמצוה. וכפשטות הענין, שאין להוסיף למצוה דבר חיצוני, שאין לו שייכות

לקראת שבת

לעצם המצוה, אלא יש לקיים רק את ענינה של המצוה עצמה.

ולכן פירש רש"י:

"חמש פרשיות בתפילין" – הרי יש רק ארבע פרשיות בתורה המדברות על תפילין, ואסור איפוא להוסיף בתוך התפילין פרשה חמישית 'מן החוץ', שאינה עוסקת בענין התפילין;

"חמשת מינין בלולב" – התורה קבעה שדוקא ארבע מינים אלו שייכים לשמחת חג הסוכות, וכמו שכתוב: "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים ענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", והיינו, שדוקא ארבע מינים אלו יש בהם התוכן דשמחה וכו' (וכמבואר בספרים. ואכ"מ), ואסור איפוא להוסיף עוד מין 'מן החוץ', שאין לו קשר לענין זה;

"חמש ציציות" – כבר פירש רש"י (בס"פ שלח) שארבע ציציות "כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במצרים: והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי", ואסור איפוא להוסיף עליהן ציצית חמישית 'מן החוץ', שאינה בהאי ענינא.

ג. אמנם בפרשתנו שנאמר האיסור ד"לא תוסף עליו" פעם שני', למד רש"י שבא הכתוב לבאר פרט נוסף בהאיסור, והיינו, שלא זו בלבד שאין להכניס בהמצוה תוספת 'מן החוץ', אלא אפילו כאשר רוצים להוסיף בתוך המצוה דבר שיש לו שייכות עמה והוא מענינה – בכל זאת אסור לעשות כן.

ולכן כאן לא הביא רש"י הדוגמא ד"חמש ציציות", כי שם מדובר בתוספת חיצונית לגמרי, והרי לא זה מה שבא הכתוב לחדש כאן; ובמקום זה פירש: "ארבע ברכות בברכת כהנים", והיינו, שאף שענינה של ברכת כהנים הוא ברכה לישראל, וכאשר מוסיפים ברכה רביעית הרי זה עדיין מענין הברכה – חידש הכתוב דאפילו הכי אסור לעשות כן, כי אין להוסיף כלל על שלושת הברכות שקבעה תורה בברכת כהנים.

ד. ובזה גם יתבאר השינוי בלשון רש"י לענין התפילין, שבפ' ואתחנן כתב "חמש פרשיות בתפילין", ואילו כאן כתב "חמשה טוטפות בתפילין":

הנה "טוטפות" אין פירושו פרשיות התפילין בדוקא, אלא כולל גם את הבתים. וכמפורש ברש"י סוף פ' בא: "תפילין, ועל שם שהם ארבעה בתים – קרויין טוטפות: טט בכתפי שמים, פת באפריקי שמים".

ובכן, בפ' ואתחנן למדנו שאסור להוסיף פרשה חמישית בתפילין, כיון שיש רק ארבע פרשיות שבהם מוזכר ענין התפילין, וכאשר מוסיפים פרשה חמישית הרי תוספת זו אינה מענין התפילין;

לקראת שבת

ט

וכאן בא הכתוב לחדש עוד, שגם כאשר רוצים להוסיף (לא פרשה חמישית, אלא) טוטפת חמישית, היינו: בית חמישי, שזה כן מוסיף במצות התפילין –

שהרי ענין התפילין הוא לזכור את יציאת מצרים, "והי' לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהי' תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים" – והרי ריבוי הבתים מגדיל את הזכרון;

[וכמ"ש במק"א (נדפס ב'לקראת שבת' גליון קכ"ש"פ בא ש"ז), שבזמן הציווי בפ' בא עדיין לא היו ארבע פרשיות בתפילין, שהרי שתי פרשיות ("שמע" "והי' אם שמוע") ניתנו רק לאחר ארבעים שנה. וב"פשוטו של מקרא" צריך לפרש, שאז הניחו תפילין של ארבעה בתים – כששנים מהם ריקים. היינו, שבתוך שני בתים היו שתי הפרשיות שבפרשתנו ("קדש" "והי' כי יביאך"), ושני בתים היו ריקים מפרשיות; וזה שהוסיפו עוד שני בתים ריקים – הוא משום שעל ידי ריבוי הבתים (אפילו ללא פרשיות) מיתוסף בגודל הזכרון של יציאת מצרים].

– בכל זאת, גם על זה נאמר "לא תוסף עליו", ויש להשאיר את המצוה כמות שהיא: ארבעה בתים בלבד.

ה. ומדאתינן להכי יש לומר על דרך זה בנוגע ל"ה' מינים בלולב", שאף שלשון רש"י שווה לכאו' בפ' ואתחנן ובפרשתנו, הרי הכוונה בזה שונה היא:

בפ' ואתחנן כוונת רש"י היא לאסור הוספת מין חמישי מן החוץ, שאינו בענין השמחה וכו' ולכן אין להוסיפו על ד' מינים שענינם "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים";

ואילו בפרשתנו כוונת רש"י לחדש, שגם אם תמצא סברא וביאור על מין נוסף שגם הוא קשור לענין השמחה דסוכות, גם אז יהי' אסור להוסיפו על המצוה, שמוגבלת לד' מינים בלבד ותו לא – כי נצטוונו "לא תוסף עליו", שאין להוסיף בהמצוה כלל ועיקר.

יינה של תורה

אכילת בשר "מתוך רחבת ידיים ועושר"

בכתוב "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך... ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך כו'", נאמרו ב' פירושים אי קאי על הכניסה לארץ, או על "רחבת ידיים ועושר"; התאמת ב' הפירושים והסברתם ע"פ פנימיות הדברים

א. עה"פ בפרשתנו (יב, כ) "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר וגו'", מצינו ב' פירושים ברז"ל כלפי מה הוא ההיתר של אכילת בשר תאוה: דברי ר' ישמעאל (חולין טז, ב), ודברי ר' עקיבא (שם יז, א). ר' ישמעאל אומר, לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאוה [בשר חוליץ]. שבתחילה [במדבר] נאסר להם בשר תאוה, משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאוה". והיינו, דר' ישמעאל לומד הכתוב כפשוטו, שהכוונה ב"כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך" היא, הרחבת גבולות א"י.

ואילו ר' עקיבא מפרש (ראה רש"י שם, ד"ה בשר תאוה) שפירוש "כי ירחיב" הוא, כשנמצאים במצב של "רחבת ידיים ועושר", דאז מותר לאכול "בשר תאוה". ולשיטת ר"ע לא הי' בהכניסה לא"י פעולת היתר כלשהי (דהרי בשר תאוה הי' מותר להם עוד קודם לכן, במדבר), אלא אדרבה, פעל זה איסור, שנאסר עליהם (בכניסה לארץ) לאכול בשר נחירה – "בתחילה [בהיותם במדבר] הותר להן בשר נחירה [שאינו שחוט], משנכנסו לארץ נאסר להן בשר נחירה". ולהלכה נפסק כר"ע (רמב"ם פ"ד מהל' שחיטה הי"ז).

והנה, בפרש"י עה"פ כתב, וז"ל: "כי ירחיב וגו'. למדה תורה דרך ארץ, שלא יתאוה אדם לאכול בשר אלא מתוך רחבת ידיים ועושר". "בכל אות נפשך וגו', אבל במדבר נאסר להם בשר

לקראת שבת

יא

חולין, אא"כ מקדישה ומקריבה שלמים". והיינו, דמביא ב' הפירושים דר"ע ור"י יחדיו. ולכאורה דורש זה ביאור, דהרי בפשטות נראה ששני פירושים אלו אינם עולים בקנה אחד, ואדרבה סותרים הם זה לזה: לדעת ר"ע, אין חילוק בין קודם הכניסה לארץ ולאחריה, אלא, לדבריו, אכילת בשר תאווה תלויה אך ורק באם נמצאים במצב של "רחבת ידיים ועושר" או לאו, וא"כ, אכילת בשר היתה גם קודם הכניסה לארץ. ואילו לר"י רק "משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאווה".

ומוכרחים אנו לומר, שבפנימיות שני הפירושים (לא רק שאינם סותרים זה לזה, אלא) ענינם אחד, הן דעת ר' ישמעאל ש"משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאווה", והן דעת ר' עקיבא ש"משנכנסו לארץ נאסר להם בשר נחירה", מקורם בסברא אחת (ולכן יכול רש"י להביאם יחדיו). אלא שחלוקים הם בפרטיות הסברא, שלכן לפי ר"י הכניסה לארץ הביאה להיתור, ולפי ר"ע הכניסה לארץ הביאה לאיסור, כדלהלן.

ב. ולבאר זה, יש להקדים:

דהנה, כללות החילוק בין עבודת בני"י במדבר לעבודתם משנכנסו לארץ ישראל, היא, שבהיותם במדבר היו בני"י מופשטים מעניני העולם, ובביאתם לארץ החלה העבודה לעשות מהעולם "ארץ נושבת". ובנדוד – אכילת בשר: במדבר ניזונו בני"י מאכילת המן, לחם מן השמים, שהי' נעלה למעלה מעלה מתענוגי עוה"ז (ואף שהיו בו כל הטעמים, הנה כיון שלא הי' זה באופן מגושם, שהרי במן לא הי' "עין רואה" – ראיית המיני מאכל שהמן הי' בטעמים – וממילא לא נהי' "הלב חומד", ועד-כדי-כך שהמן לא הי' משביע).

והיות וכך, בהיותם במדבר, מופשטים מעניני העולם, לא הי' שייך שיאכלו בשר תאווה, אלא רק בשר קדשים. ורק לאחר שנכנסו לארץ, כשהתחילה העבודה בבירור העולם, אז נתאפשרה גם אכילת בשר, כיון שיש צורך לברר גם מזון כזה שאינו קדשים, שיאכל לשם שמים, ועד לאופן של "בכל דרכיך דעהו".

ואין הפירוש שהיתה זו ירידה עבורם (מה שנהיו שייכים לאכילת בשר), אלא אדרבה, היתה זו מעלה נפלאה, מכיון שדוקא ע"י עבודה זו דבירור העולם תתכן העלי' למדרגה גבוהה עוד יותר. ויתירה מזו: לא רק שע"י העבודה יתעלו לאחמ"כ למדרגה נעלית יותר, אלא העבודה עצמה (דבירור העולם) דורשת שהאדם העובד יהי' במדרג' נעלית יותר. דזה שבהיותם במדבר לא עסקו בבירור העולם, הי' זה מחמת שבירורים אלו לא הי' בכוחם לברר, וא"כ, כניסתם לארץ פירושה, שניתן להם כוחות נוספים על-מנת שיהי' בכוחם להתמודד ולברר את עניני העולם.

וכ"ה גבי אכילת בשר תאווה: בהיותם במדבר לא הי' בכוחם לברר בשר תאווה, ומשנכנסו לארץ ניתן להם הכח, "ירחיב ה' אלוקיך את גבולך" – הרחבת הכוחות הרוחניים של הנפש, בכדי שיהי' אפשר להם 'לרדת' עד הבשר הגשמי ולבררו ולהביאו לתחום הקדושה. נוי"ל

לקראת שבת

שזה אף מדוייק בל' הפסוק הנ"ל: "ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר", פירוש: "ואמרת אכלה" – כאשר הגוף אומר שרוצה לאכול בשר, אין זה אלא, "כיי", "תאוה נפשך", כיון שהנפש האלקית תאוה לאכול ולברר את הבשר].

ובזה מבוארת דעת רבי ישמעאל, שדוקא בכניסתם לארץ הותר להם בשר תאוה.

ג. אמנם ר"ע ס"ל, שגם בהיותם במדבר היו מותרים בבשר תאוה, והוא משום שס"ל שגם אז הי' שייכת במעט עבודת הברורים בעניני העולם:

דהנה, הגם שבמדבר ניוזנו בני" מהמין ש"לא הי' בו פסולת", הנה אמרו בגמרא (יומא עה, ב) על הפסוק (דברים כג, יד) "ויתד תהי' לך על אזנך", שהיו מבני" במדבר שהיו רוכשים סחורה אצל סוחרי אומות העולם (שבמאכלים אלו היתה פסולת, כמובן). ומובן, שביחס למדרגתם, בהיותם מופשטים מעניני העולם, היתה זו ירידה גדולה. ואף שלא הי' זה אסור, מ"מ ודאי היתה זו ירידה, כיון שזה לא הי' כפי הסדר הראוי, ובפרט אצל "דור דעה" כדור המדבר. אך מ"מ, היות שבהיותם במדבר היו הם במדרגה גבוהה, "דור דעה", אזי אפי' בענינים שהיו ירידה לגביהם, גם בהם פעלו "בירור" מסויים, דגם בהם הורגשה "איידלקייט" [= עדינות].

וזוהו הטעם שר"ע, "מזכה ישראל", אמר, שבהיותם במדבר מותר להם לאכול בשר תאוה, כיוון שכאמור לעיל, למרות שזוהי ירידה לגביהם, אמנם מחמת מדרגתם הגבוהה גם באכילתם במדבר הי' נעשה בירור מסויים במאכל.

ד. אמנם אין מובן א"כ, מדוע לר"ע אין הכניסה לארץ מביאה להיתור, להתעסקות בבירור עניני העולם, ואדרבה מביאה היא לאיסור?

אלא, דזה שהותר להם במדבר בשר נחירה, יש לומר הביאור בזה מצד שני טעמים, ובתרווייהו מבואר מ"ט בכניסה לארץ נאסרו בזה:

(א) הטעם לכך שהבהמה נשחטת ולא ניחרת וכיו"ב, הוא, כיון שהיות ש"דרכיה דרכי נועם" לכן יש צורך למעט את הצער של הבע"ח כמה שאפשר (מ"ג ח"ג פכ"ו. חינוך מצוה תנא). וכיון שבהיותם במדבר, רק חלק מועט מבני" החליפו את אכילת המין בירידה לאכילת בשר תאוה (שעי"ז, כנ"ל, פעלו קצת בירור בבשר), לכן לא הותקן ההכרח של שחיטה, וזהו ע"ד מה שב"מילתא דלא שכיחא" לא עושים גדרים וגזירות (ראה במקומות שנסמנו בשד"ח (ח"ג) כללים מ, קעב"ג).

(ב) על שחיטה נאמר בגמרא (חולין ל, ב) "אין ושחט אלא ומשך", משיכה פירושה למשוך דבר מהכא להתם, ובעבודה הרוחנית – למשוך ולקחת מרשות הרבים, "טורי דפרודא" (עולם הקליפות), לרשות היחיד, יחידו של עולם. ובנדוד – כיון ש"ומשך", שחיטה, הינו בירור נעלה ביותר, כנ"ל, לכן אף שלדעת ר"ע בשר תאוה הותר במדבר, כיון שניתן לפעול בו בירור

לקראת שבת

יג

מסויים – אעפ"כ, הבירור הנעלה ד"ומשך" אינה שייכת במדבר, ולכן הותרה להם אכילת בשר בלא שחיטה. אבל בכניסתם לארץ לעסוק בעבודת הבירורים, כשהנשמה קיבלה כוחות מיוחדים לצורך זה – נאסר עליהם בשר נחירה, היות שבארץ נעשה הבירור באופן הנעלה של "ושחט".

ה. ע"פ כל הנ"ל מבואר היטב, דדעות ר"ע ור"י שניהם הינם נקודה אחת, והיא – שבכניסת בני"א לא"י נעשתה הרחבה בענינים הרוחניים, ודוקא הרחבה זו הביאה לאפשרות לברר בשר תאוה. אמנם בפרטיות חלוקים הם, ומחלוקתם היא רק לגבי הזמן שהיו במדבר – לר"י בזמן זה לא הי' כלל באפשרות בני"א לברר את עניני העולם, שלכן קודם כניסתם לארץ "נאסר עליהם בשר תאוה". ואילו לר"ע גם בהיותם במדבר יכלו לפעול בירור מסויים, אמנם בירור זה אינו בדומה לבירור שלאחרי ההרחבה בענינים רוחניים, שלכן דעת ר"ע שהחילוק בין א"י למדבר הוא, שבמדבר לא היתה נצרכת (ולא היתה מותרת) שחיטה, ובא"י השחיטה היתה מוכרחת, כנ"ל.

עפ"ז מובן כיצד הביא רש"י בפירושו עה"פ את ב' הפירושים הנ"ל דר"י ור"ע יחדיו, מאחר שגם לדעת ר' ישמעאל הסבור ש"כי ירחיב" מוסב על הרחבת גבולי הארץ, הרי הפנימיות שבזה היא – "לימדה תורה דרך ארץ", שאכילת בשר תהי' רק מתוך "רחבת ידיים ועושר" פנימית, לאחר ההרחבה בענינים הרוחניים. אלא שלפי שיטתו, הרי שלהלכה בנוגע לכלל ישראל (לא רק רחבת ידיים של איש פרטי), בהיותם במדבר, כיון שכלל ישראל הי' קודם במצב ד"הרחבה", לכן "נאסר להם בשר תאוה".

חידושי סוגיות

בהא דמחויב ליתן צדקה בסבר פנים יפות

ידייק בסדר ההלכות ברמב"ם, דס"ל דאינו מגדר הנתינה עצמה / יקשה בהא דשינה רש"י מדרשת רז"ל עה"פ "פתוח תפתח" / יסיק דלפירוש רש"י שפירש הכתובים כפשוטם, הכתוב ד"פתוח תפתח" מיירי באיכות ואופן הנתינה דהויא מגוף גדר המצוה

"כי יהיה כך אביון . . פתח תפתח את ירך לוי"

(פרשתנו טו, דה)

א.

יחקור אי הוי מגוף גדר המצוה או שהוא בגדר מעלה נוספת על עצם הנתינה, ויוכיח דלרמב"ם אינו מגוף המצוה

כתב הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י ה"ד), גבי מצות צדקה שנתפרשה בפרשתנו, וז"ל: "כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע אפילו נתן לו אלף זהובים אבד זכותו והפסידה אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה ומתאוונן עמו על צרתו שנאמר אם לא בכיתי לקשה יום עגמה נפשי לאביון ומדבר לו דברי תחנונים ונחומים שנאמר ולב אלמנה ארנין".

והנה, בגדר חיוב זה ליתן בסבר פנים יפות, מצינו לחקור בב' אופנים, אי נימא דנתינת הצדקה מתוך חפץ הלב ובסבר פנים יפות הוי חלק מגדר גוף מצות נתינת צדקה, משא"כ בפחות מזה, אף שקיים המצוה, הרי זה רק ע"ד חלק קיום המצוה; או דלמא, עיקר גדר מצות

לקראת שבת

טו

הצדקה הוא הנתינה בעצמה לבד, ובסבר פנים יפות הוא רק "מעלה" נוספת בהנתינה¹, ואינו חלק מעצמיות גדר צדקה.

ולכאורה נראה דהרמב"ם ס"ל דאינו מגוף המצוה, דהנה בהל' מתנות עניים, פתח תחילה בביאור מצות הצדקה, וכ' (רפ"ז) "מצות עשה ליתן צדקה לעניים כפי מה שראוי לעני אם היתה יד הנותן משגת שנאמר כו", והולך ומבאר פרטי הדינים בנתינת הצדקה ובפרנסת העניים ואופנם.

ואחרי כמה פרקים (בפ"י) מאריך בביאור גודל מעלת הצדקה, שהיא סימן לצדיק זרע אברהם אבינו (ה"א שם), ואין אדם מעני מן הצדקה (ה"ב), וע"ז כ' ההלכה הנ"ל אשר נתינתה צ"ל בסבר פנים יפות ובשמחה ומתאונן עמו על צרתו (ה"ד), והולך ומונה שמונה מעלות בצדקה (ה"ז ואילך). ובמעלות אלו גופא — בב' מעלות האחרונות (הפחותות) כ' (ה"ג וי"ד) "פחות מזה שיתן לו פחות מן הראוי בסבר פנים יפות. פחות מזה שיתן לו בעצב". הרי מפורש שגם זה (נתינה בעצב) הוי בגדר מצות נתינת צדקה ולא חסר כאן מעצמיות גדר המצוה —

ובפרט שהרמב"ם חילקם לב' פרקים (ובהפסק כמה פרקים), ובפרק הא' כשמבאר גוף המ"ע לא הזכיר ע"ד המעלות באופן נתינתה, אלא כתבן בפרק בפ"ע — הרי שלדעת הרמב"ם, ה"מצות עשה" היא נתינת צדקה לעניים כפי מה שראוי להעניים, היינו דמעשה הנתינה בפועל לפי צורך העני הוא כל גדר המצוה², אבל אופני נתינה והנתינה בספ"י הן מעלות (נוספות³)

הכתוב ד"נתון תתן"א כ"א "פתוח תפתח" (בספר היד שם רפ"ז. וכן במנין המצות (בריש ס' היד) ובספר המצות מ"ע קצה), הרי הרמב"ם אינו מפרש שהכתוב בא בהמשך ללפניו בשייכות לספ"י ונתינה בהרגש הלב. ולהעיר שגם לא הביא דרשת "אפילו מאה (כמה) פעמים". וראה ראשון לציון (להאזה"ח) יו"ד סרמ"ז ס"א, דמחלק כמה פרטים במצות הצדקה: הא' דאפילו מבלי תובעים אותו מצוה על האדם להפריש מממונו לצדקה כו', והב' שאחר שעושה נכסיו ונתן המעשר אם יש עניים מדחיקים ביותר צייתה תורה פתח תפתח נתן תתן אפילו מאה פעמים כו' ויש בזה מ"ע.

(3) אבל להעיר מקרית ספר להמב"ט לרמב"ם שם "שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו וכולן מן התורה כו".

(1) להעיר גם מאתון דאורייתא כלל כג. לקו"ש חכ"ד ע' 100.

בסגנון אחר י"ל: אם עיקר מצות צדקה הוא בעיקר מעשה הנותן או מצד המקבל (וראה צפ"ג הל' מת"ע פ"י ה"ד). ולכאורה הנפק"מ בזה (וראה לקמן הערה 21) אם קיים מצות צדקה כשהעני לא רצה לקבל, דבתשובות הרשב"א (ח"א סי"ח) ותשובת ר"י בן פלט (באבודרהם הל' ברכת המצות. ועוד) כתבו בטעם שאין מברכין על מצות צדקה שמא העני לא ירצה לקבל. ובבית הלל ליו"ד סי' רמח (הובא ביד אברהם לשו"ע שם ס"א) דכשהעני לא רצה לקבל יצא מצות צדקה, וכמשלוח מנות. אבל להעיר שעד"ז השקו"ט במשלוח מנות (ראה רמ"א בשו"ע או"ח סתרצ"ה ס"ד. פר"ח שם. שו"ת חת"ס או"ח סקצ"ו). ואכ"מ.

(2) ואף שהרמב"ם לא הביא לענין מצות הצדקה

ספ"ט — הביא הכתוב לענין הלואה. וראה שו"ע אדה"ז (חלק חו"מ) ריש הל' הלואה.

(א) ראה שבועות כה, א. וברמב"ם הל' שמיטה ויובל

לקראת שבת

במצות הצדקה⁴, ולכן גם כשנותנה בעצב (מפורש בהרמב"ם ד) קיים מצות צדקה⁵.

ב.

יקדים בהא דשינה רש"י מלשון רז"ל בפירוש הכתוב "פתוח תפתח – אפי' מאה פעמים"

אמנם נראה, אף שאינו להלכתא, דמצינו לרש"י בפירוש הכתובים בדרך הפשט, שנקט דלא כן אלא דהוי ממש מגדר המצוה, דהנה עה"פ (פרשתנו טו, ח) "כי פתוח תפתח את ידך לו" מפרש רש"י "פתוח תפתח" — "אפילו כמה פעמים", ולאח"ז עה"פ (טו, יו"ד) "נתון תתן לו" פירש — "אפילו מאה פעמים"⁶. ובזה שינה מלשון דרשת רז"ל (ספרי עה"פ. וכן ביל"ש) בגירסא שלפנינו, דהתם נאמר בשניהם "מאה פעמים"⁷: "ומנין שאם פתחת פעם אחת אתה פותח אפילו מאה פעמים ת"ל כי פתוח תפתח את ידך לו . . ומנין שאם נתת לו פעם אחת אתה נותן לו אפילו ק' פעמים ת"ל נתון תתן"⁸.

ובפשטות י"ל דרש"י פירש הכתוב לפי דרכו בפשוטו ולא במדרשו, ובפשט הכתוב נראה יותר דמקרא הראשון מלמדנו רק "כמה פעמים", והפסוק השני "נתון תתן" — בא להוסיף "אפילו מאה פעמים".

אבל צע"ק בזה, דהא בפשוטו של מקרא הי' לפרש שבפסוק הראשון ("כי פתוח תפתח") מדבר (בעיקר⁹) בחיוב צדקה, ובכתוב השני "נתון תתן" קאי (בעיקר) במצות גמ"ח. דפסוק

משיגרא דלישנא, ולא נחית לדייק בזה. (7) ראה אמרי שפר כאן, שביאר פרש"י זה ע"ד הרמו (והדרוש). ומסיים "אבל בספרי ובפרק אלו מציאות אמרו גם גבי פתוח תפתח אפילו מאה פעמים". וכונתו למה שנאמר בתחלת הסוגיא שם (לא, א) "השב אפי' ק' פעמים . . שלח אפי' ק' פעמים . . הוכח אפילו ק' פעמים", שע"ז קאי כל סוגית הגמ' שם, שבכ"מ הפעם הב' מרבה עוד דבר, וכ"ה גם בנוגע ל"פתוח תפתח" ו"נתון תתן" (לא, ב).

(8) גם בפס"ז הוא ע"ד השינוי הנ"ל בפרש"י "הרבה", "מאה". — בפסוק "פתוח תפתח" אי' "ומנין אפילו הרבה פעמים ת"ל כו", ובפסוק "נתון תתן לו" "אפילו נתת לו מאה פעמים עוד תתן לו כל שבא תן לו". אבל רש"י נקט בכ' המקומות אותו הלשון ממש רק בשינוי מ"כמה" ל"מאה".

(9) כי מפורש שם גם "העבט תעביטנו", אם לא רצה במתנה תן לו בהלוואה (פרש"י).

(4) ולהעיר שבפ"י גופא הקדים הרמב"ם (שם ה"ד) השלילה "כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות כו'" לפני החיוב "אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה כו'".

(5) "והיינו שצר לו בנתינתו אבל עכ"פ אינו מראה לו פנים זועפות דא"כ לא נחשב בשמונה מעלות דהא הפסיד זכותו" (ש"ך יו"ד סרמ"ט סק"ט). ומשמע דס"ל, דמ"ש הרמב"ם שם ה"ד (ועד"ז בשו"ע שם ס"ג) "כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע אפילו נתן לו אלף זהובים אבד זכותו והפסידה", אין זה קיום מצות צדקה. אבל צע"ג — הרי בפועל החי' נפש העני. וראה ברכ"י יו"ד שם. פני דוד להחיד"א פרשתנו אות י"ב. ואכ"מ.

(6) ושינוי הנ"ל הוא גם בדפוס ראשון ושני וכת"י רש"י (שתח"י). וכן נעתק בנחלת יעקב ואמרי שפר כאן. ועוד.

בספר דקדוקי רש"י (באר רחובות) נעתק מפרש"י עה"פ פתוח תפתח "אפילו מאה פעמים". ואולי הוא

לקראת שבת

זו

זה השני בא בהמשך למ"ש (טו, ט) "השמר לך פן יהי דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו גו", שבנוגע לשנת השמיטה החשש הוא בשייכות לגמ"ח, כמ"ש לפנ"ז (פרשתנו שם, ב) "וזוה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו גו' לא יגוש את רעהו גו'", וע"ז ממשיך "נתון תתן תתן אפילו כמה (מאה) פעמים" גם בגמ"ח¹⁰.

ועד"ז מצינו במפרשים (ספרי דבי רב בפסוק יו"ד) שכתבו שב' הדרשות בספרי צריכי, "חד לנתון בתורת צדקה וחד למלוה בשעת דחקו, וקמ"ל שגם המלוה בשעת דחקו צדקה תיחשב לו אע"פ שחוזר ליפרע ממנו".

[ומצינו עוד גירסא בדרשת רז"ל הנ"ל (גירסת הגר"א): "ומנין שאם פתחת פעם אחת שסופך לפתוח הרבה פעמים ת"ל כי פתוח תפתח את ידך לו"¹¹, ובפסוק נתון תתן "אין לי אלא פעם אחת מנין אפילו מאה פעמים ת"ל נתון תתן", היינו ש"פתוח תפתח" אינו ציווי אלא הבטחה וברכה, "שם פתחת פעם אחת שסופך לפתוח הרבה פעמים"¹², אף שפשיטא שאין זה פשוטו של מקרא.

ומלשון רש"י בשני הכתובים "אפילו כמה פעמים", "אפילו מאה פעמים" מובן שמפרש שניהם לציווי, כפש"מ].

ג.

יבאר דנפשט הכתוב, עיקר הדגשת "פתוח תפתח" אינו על כמות הנתנה רק על איכותה

והנה יש מקום לומר בזה, דיסוד דברי רש"י הוא ע"פ החילוק בתוכן הכתובים, דבפסוק "פתוח תפתח" נאמר "די מחסורו אשר יחסר לו", דאף ש"אי אתה מצווה להעשירו" (פרש"י עה"פ (מספרי עה"פ. כתובות טו, ב)¹³) מ"מ צריכים ליתן לו כל "אשר יחסר לו", "אפילו סוס לרכוב

ק' פעמים לפי שהקב"ה מספיק לך ומציא לך מעות נתת פעם אחת סופך לתת ק' פעמים שנאמר נתון תתן. וכ"פ בעמק הנצי"ב לספרי שהכוונה בשניהם בתורת הבטחה. וראה תועפת ראם ליראים שם. (13) כ"ה ("להעשירו") בדפוסים שלפנינו (ובכמה כת"י רש"י שתח"י), כבספרי. ובדפוס א' וב' ורוב כת"י רש"י שתח"י "לעשורו" (ככתובות שם).

10) אבל י"ל דקאי גם על צדקה כפשטות הלשון נתינה, "נתון תתן" (וראה חזקוני כאן טיו"ד).
11) ובפסיקתא הובאו שני העינים בזא"ז: מלמד שהחובה הוא עליו לפתוח ומנין אפילו הרבה פעמים ת"ל פתוח תפתח, פתחת פעם אחת סופך פותח הרבה פעמים.
12) וביראים (השלם סי' קסז) פי' שניהם לענין ברכה: פתוח תפתח אם פתחת פעם אחת סופך לפתוח

מעט סופך לפתוח מאה פעמים שנאמר פתוח תפתח נתון תתן.

(ב) ביראים הנדפס סי' מח: פתוח תפתח אם פתחת

לקראת שבת

עליו ועבד לרוץ לפניו" (פרש"י שם (מספרי וכתובות שם)) — ובזה חייבים "אפילו כמה פעמים", ואילו בפסוק "נתון תתן" איירי רק בנתינה לבד — ובזה החיוב "אפילו מאה פעמים".

ויש להוסיף טעם בדין זה — כיון שבפסוק "פתוח תפתח" מדובר בנתינה מרובה להשלים כל צרכי העני אין מצווין אותו "מאה פעמים", שהרי התורה על הרוב תדבר, ודבר הכתוב בהווה¹⁴, שאין נתינה כזו "מאה פעמים" כ"א רק "כמה פעמים", שלא יאמר שכיון שכבר נתן לעני די מחסורו אשר יחסר לו יצא יד"ח; משא"כ בכתוב "נתון תתן" שאין הדגשה זו ד"די מחסורו אשר יחסר לו", מפרש רש"י "אפילו מאה פעמים", כי בנתינה סתם, מתנה מועטת¹⁵ שייך שתהיי "אפילו מאה פעמים".

אבל עדיין צריך ביאור, דסו"ס כיון שחיוב נתינה לעני הוא (כבפסוק הא') "די מחסורו אשר יחסר לו", הרי מובן שגם מ"ש "נתון תתן" (שבפסוק שלאח"ז) כולל חיוב הנתינה לצדקה, שמדובר אודותה בפסוק הקודם¹⁶, באופן של "די מחסורו אשר יחסר לו".

ונראה לומר בפשטות, בהקדם הדיוק בד"ה דפרש"י, שבפסוק הא' מעתיק מהכתוב רק התיבות "פתוח תפתח", ואילו בפסוק הב' העתיק "נתון תתן לו" (אף שהלימוד "אפילו מאה פעמים" הוא רק מהתיבות "נתון תתן").

ויש לומר הביאור בזה: בכתוב שלפנ"ז (טו, ז) נאמר "כי יהי' בך אביון גו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון", וע"ז ממשיך "כי פתוח תפתח גו'", והפסוק "נתון תתן" בא (כנ"ל) בהמשך להחשש דהיות ש"קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחריך האביון ולא תתן לו גו'".

ומזה מובן, שהכתוב "פתוח תפתח" (הבא אחר האזהרה דאמוץ הלב וקפיצת הידים) עוסק בפתיחת לבו וידו של הנותן, משא"כ הכתוב "נתון תתן" מדבר (בעיקרו) בנתינה אל העני והלווה.

ולכן דוקא בפסוק "נתון תתן" העתיק רש"י מהכתוב גם תיבת "לו" ולא בפסוק "פתוח תפתח", להשמיענו, שכאן עיקר ההדגשה היא על הפעולה ב"לו" — דהוא גדר במקבל הצדקה.

[ועפ"ז מובן בפשטות הא דדוקא בפסוק הב' מפרש רש"י תיבת "לו" — "בינו ובינך"¹⁷ ולא בפסוק "פתוח תפתח" (אף שגם בפסוק הא' אין תיבת "לו" מוכרחת, שהי' יכול לומר "כי

תתן".

16 והרי רש"י בפירושו עה"ת לא הביא הא דב"מ דלמדין מ"נתון תתן" ל"מתנה מועטת".

17 כ"ה בדפוסים שלפנינו. ובדפוס א' וב' (ורוב) כת"י רש"י שתח"י "לבינך" (ע"ד ל' הספרי "בינך לבינו").

14 כהובא בפרש"י כמה פעמים — בפרשתנו יג, ז. טו, יט). ולפנ"ז בפ' משפטים (כא, כח. כב, יז. כא. ל). ועוד.

15 להעיר מב"מ שם (לא, ב) "נתון תתן אין לי אלא מתנה מרובה מתנה מועטת מנין ("אם אי אפשר לך ליתן מתנה מרובה" — רש"י שם) ת"ל נתון

לקראת שבת

יט

פתוח תפתח את ירך והעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו" 18 — כי רק בפסוק הב' עיקר ההדגשה הוא על הנתינה להמקבל, ולכן מדייק "לו" — "בינו ובינך", איך צ"ל אופן הנתינה בפועל "לו", להמקבל; משא"כ בפסוק "פתוח תפתח" שהעיקר הוא (לא הנתינה מהנותן למקבל, אלא) פתיחת לבו וידו של הנותן, א"כ אין לדייק בזה תיבת "לו" ביחס לאופן הנתינה (ואולי י"ל שתיבת "לו" כאן פירושה "בשבילו", שפותח את לבו בשביל העני).]

ולפי זה יש להוסיף נופך בחילוק הנ"ל, שבפסוק "נתון תתן לו" פרש"י "אפילו מאה פעמים", ובפסוק "פתוח תפתח" כותב "אפילו כמה פעמים":

בכתוב "פתוח תפתח" שעיקר ההדגשה בהציווי אינה על כמות הנתינה למקבל אלא על פתיחת הלב והידיים והנותן, היינו איכות הנתינה מצד הנותן, אין מקום לפרש "אפילו מאה פעמים", כי זה מתאים רק כשהמדובר בנתינה להמקבל, שבזה מדגיש הכתוב שמעשה זה צריך להיות "אפילו מאה פעמים", אבל לא כ"כ כשמדובר בתוכן פתיחת הלב והידיים של הנותן.

אלא דשם קמ"ל "אפילו כמה פעמים", דאף שהכתוב מצוה לנותן הצדקה "פתוח תפתח", אין מספיק שיהי' זה רק פעם אחת, בפעם הראשונה שנותן הצדקה, אלא על האדם להשתדל שכל פעולה של צדקה תהי' באופן של "פתוח תפתח את ירך", היפך דאימוץ הלב וקפיצת הידיים¹⁹.

ד.

עפ"ז יסיק דברדרך הפשט הוי סכר פנים יפות מגוף גדר מצות הנתינה

והנה, לפי הנ"ל בפרש"י, בהחילוק בין "פתוח תפתח" ו"נתון תתן", דהכתוב "כי פתוח תפתח" בא בהמשך להציווי דצדקה "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך" (כדפרש"י (מספרי עה"פ) "יש לך אדם שמצטער אם יתן אם לא יתן . . . יש לך אדם שפושט את ידו וקופצה

"מאה פעמים", משא"כ בהנתינה בפועל.
(20) להעיר מאברכנאל כאן.

18) עפ"ז מובן שאין מספיק מה שתיריך במשמרת הקודש לפרש"י כאן.

19) ובפרט שהדרשות שבשני הכתובים מדובר (גם) באותו יום (ראה אבות דר"נ פ"ג, ז. ב"ר פס"א, ג. וש"נ. וראה מפרשים שם)², ולכן קשה לומר דיכול לפעול בעצמו "פתוח תפתח", שיתן בחפץ לב כו'

(לא רק לעוד עני גם בערבית), כי: א) שם בא לומר טעם והסברה "כי אינך יודע כו". ב) לפמ"ש ביפה תואר (השלם) לב"ר שם, דשם איירי שאין עליו עוד חיוב [אם כבר נתן כפי יכולתו, דקאמר שידחוק א"ע ויתן גם לשני באותו יום (וראה ראשון לציון שבהערה 2), או בחד עניא דחוזר על הפתחים דאין נזקקים לו למתנה מרובה כו' (וראה נחלת יעקב פסוק יא)], משא"כ לפי הדרשות שבפרשתנו. ועצ"ע.

ג) והא דצריך לימוד מיוחד במדרשים הנ"ל מהכתוב בקהלת (יא, 1) בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך, דתתן לעני גם בערבית, והרי כבר נלמד מכתוב בתורה שתתן (אפילו כמה פעמים) אפילו מאה פעמים

לקראת שבת

כו"), שהנתינה תהי' באופן ד"פתוח תפתח", ברצון וחשק הלב, בסבר פנים יפות²⁰; והכתוב "נתון תתן" בא להזהיר ולשלול "ורעה עינך גו' ולא תתן לו", היינו מעשה הנתינה בפועל — נמצינו למדים דראשית ותחלת הציווי על מצות צדקה "פתוח תפתח" הוא (לא רק על עצם הנתינה אלא גם) על נתינתה בחפץ הלב.

וע"ז פרש"י "אפילו כמה פעמים", דגם נתינת הצדקה באופן זה צ"ל כמה פעמים — כי זהו עיקר²¹ מצות הצדקה²².

אלא שאח"כ מוסיף, דגם באדם²³ שחסר אצלו חפץ הלב עד שיכול להיות אצלו קס"ד שלא יתן ("ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו"), אעפ"כ מצווה התורה "נתון תתן", והיינו שלא יחסר (עכ"פ) בהנתינה בפועל. ועפ"ז מובן מה שממשיך ומוסיף בהכתוב "ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' א" בכל מעשיך גו'" — כי המדובר בסוג נותן צדקה שחסר אצלו כ"כ בחפץ הלב עד שצריך להבטיחו "כי בגלל הדבר הזה גו'", שירוויח ויקבל שכר על זה.

מכאן אמרו (שקלים פ"ה מ"ו) לשכת חשאין היתה בירושלים, ועפ"ז הי' אפשר לפרש להיפך, שדוקא בפסוק זה מבוארת ומרומזת המעלה הכי נעלית בצדקה, כמ"ש ברמב"ם (הל' מתנ"ע פ"י ה"ח) — אבל מזה שרש"י פי' רק "בינו ובינך", ואינו מוסיף "מכאן אמרו" שבספרי, אף שהביא בפסוקים אלו כו"כ דרשות הספרי ונבפרט דלשכת חשאין שהיתה במקדש אינה "בינו ובינך", אלא¹ במעלה עליונה יותר, ש"לא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח" (כמ"ש הרמב"ם שם), מוכח קצת, שלא נחית להביא כאן מעלת הצדקה כמו שהיא באופן נעלה.

ה) שהרי המעלה גדולה שאין למעלה ממנה מהח' מעלות (ה"ז שם), "המחזיק ביד ישראל שמך כו", אינה צדקה כפשוטה, כי בעיקרו הוא כאשר בא ע"י הלואה או ע"י שותפות כו'. ומעלה הנעלית בצדקה כפשוטה היא מ"ש בה"ח ("שהרי זו מצוה לשמה"). ע"ש.

ו) וראה ספרי דבי רב לספרי, דההמשך "מכאן אמרו" הוא עוד דרגא.

21) ועפ"ז יל"ע אם הא ד"נפלה סלע מידו ומצאה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתברך עלי" (ספרי ופרש"י תצא כד, יט. ועד"ז הוא בתו"כ ורש"י ויקרא ה, יז (בסופו)) — שאין כאן מעשה נתינה כלל — האם הוא קיום מצות צדקה, או פרט במצות שכחה המבוארת שם (ודוחק גדול הוא), רק "מתברך עלי", "הקב"ה קובע לו ברכה" (ל' רש"י ויקרא שם). וצ"ע.

22) ע"פ הנ"ל י"ל הנפק"מ בפועל בין ב' הדיעות: לדעת הרמב"ם טוב יותר ליתן כראוי גם לא בסבר פנים יפות, שזהו עיקר המצוה², ולדעת רש"י טוב ליתן פחות מהראוי בסבר פנים יפות מליתן כראוי בלא ספ"י. אבל ראה מהר"י קורקוס לרמב"ם שם פ"י ה"ז והי"ד. צפע"נ הנ"ל הערה 1. ועצ"ע.

23) בספרי בפסוק נתן תתן לו "בינך לבינו

ד) וראה פרישה לטו"ד טרמ"ט בסופו, שכותב ב' דרגות בנתינה בעצב.

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

"מה' מצעדי גבר כוננו"

"עפ"י גזירת ההשגחה העליונה האדם הולך למסעותיו במקום אשר הניצוצות שצריכים להתברר על ידו מחכים עליו שיבררם כמו האסורים החבושים בבית האסורים מחכים לגאולתם"

שליחות עליונה

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (מוהרש"ב מליובאוויטש) זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שאל את אחד המלמדים שהיו אצלו ביחידות אם יש להם קביעות ללמוד דא"ח בימי החול ובש"ק. ויענהו המלמד כי הבעלי בתים הם חסידים ויראי אלקים, אבל ללמוד דא"ח אין להם חשק כ"כ ולומדים רק בש"ק.

ויאמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ולאיזה מטרה הביאך השם יתברך מעיר פלוני בחבל ווילנא, לעיר פלוני בחבל חערסאן אם רק בשביל המלמדות הי' יכול להזמין לך תלמידים גם במקום מגורך או הסמוך לך, והאם שמת ללבך כי מד' מצעדי גבר כוננו בשביל כוונה פנימית.

מאז שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה לך לך מארצך וגו' וכתוב ואברהם הולך ונסוע הנגבה הותחל סוד הבירורים, ועפ"י גזירת ההשגחה העליונה האדם הולך למסעותיו במקום

לקראת שבת

אשר הניצוצות שצריכים להתברר על ידו מחכים עליו שיבררם כמו האסורים החבושים בבית האסורים מחכים לגאולתם.

הצדיקים שהם בעלי ראי' רואים הם באיזה מקום הביורורים שלהם מחכים עליהם והולכים שמה בעצמם, ועמא דבר הנה עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות מסבב להם עילות וסיבות שיבואו להמקום שהוא אשר עליהם הוטל העבודה בעבודת הביורורים.

האדם הוא בעל בחירה בכל עניניו, ואין הדעה העליונה חוסמת דרכי בחירתו, והידיעה שלמעלה אינה מכרחת את בחירתו כלל, אמנם מי שחננו השם יתברך דעת, ועובד את ה' בתורה ומצות ובעבודה שבלב על דרכי תורת החסידות צריך לשום לבו ודעתו על כל הנעשה אתו עמו ומסביב לו.

"האדם מכבד את מקומו"

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אמר לי בשם אביו הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (מוהר"ש מליובאוויטש) זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע כי מאמר הגמרא (תענית דכ"א ע"ב) "לא מקומו של אדם מכבדו, אלא האדם מכבד את מקומו", דבכבוד יש ב' פירושים לשון כבדא, וכמארו"ל ע"פ כבד לב פרעה נעשה לבו ככבד, ולשון כבוד שהוא גלוי אור מקיף נעלה, וזהו "לא מקומו של אדם מכבדו", כלומר מקררו, אלא אדם מכבד את מקומו – שניתן לו כח ועוז להאיר את מקומו באור תורה ועבודה.

וכשם דבירידת הנשמה בגוף הנה משביעים אותה תהא צדיק, דשבועה זו הוא ענין השובע שממלאים אותה בכחות נעלים שתוכל להשלים כוונת ירידתה, הנה כן הוא בכל אדם ואדם במקום שהוא ניתן לו הכחות רוחניים הצריכים לו לעבודתו במקום שהוא להשלים הכוונה אשר בשביל זה ירדה נשמתו להתלבש בגוף בכלל, ובפרט במי אשר ההשגחה העליונה הביאתו בעילות וסיבות שונות ממקום למקום.

לשום לבנו ודעתנו בזה

אחרי הדברים הקדושים אשר דבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע עם המלמד החסיד נ"ע הנה כל הדבורים הביאורים וההסברים אך למותר המה, כי כל אחד ואחד לא רק שמבין ומשיג את הדברי קדש ודברי חיים הנאמרים בזה, אלא גם מרגישים בהרגש נפשי, ועלינו רק לשום לבנו ודעתנו איך ובאיזה אופן להביא הדבר הזה, לעשות סביבה של אור תורה ולימוד דא"ח מהכח אל הפועל, ולהתחנן אל ה' בתפלה ותחנונים כי הוא ית' יחוס וירחם להושיע כי יבא לפועל טוב, וטוב יהי' בגשמיות וברוחניות.

פרוש גיני בשלום ידידינו אנ"ש שי' ולהגיד להם ברכתי כי יעזרם השם יתברך בגשמיות וברוחניות.

והשם יתברך יתן לו פרנסתו בריוח ובמנוחה שיוכל לעסוק בעבודה זו האמורה במסירה ונתינה אמיתית ויתנהו השם יתברך לחן ולחסד בעיני כל רואיו ודבריו יהיו נשמעים ומתקבלים אל הפועל טוב ויצליחהו השם יתברך בגשמיות וברוחניות.

